

4. Мотунова І.Г. Іноземні студенти як показник конкурентоспроможності українського вишу (на прикладі Луганського Національного університету ім. Т.Г. Шевченка) / І.Г. Мотунова // Вісник ЛНУ ім. Т. Шевченка.- 2012.-№ 2 (237).- С.149-159.
5. Національна доктрина розвитку освіти в XXI столітті.- К.: Шкільний світ. - 2001.- С. 24-29.
6. Проценко Г. М. Основні проблеми адаптації першокурсників у ВНЗ / Г.М. Проценко, О.М. Швець // Вісник ЛНУ ім. Т. Шевченка.- 2012.- № 2 (237).- С.160-165.
7. Сидоренко В.К. Освіта – стратегічний ресурс економічного розвитку сучасного суспільства / В.К. Сидоренко // Біоресурси і природокористування.- Т 2, № 3-4.-2010.- С.141-148.

Реферати

ОСОБЕННОСТИ СОЦИАЛЬНО-БИОЛОГИЧЕСКОЙ И ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ ДЕЗАДАПТАЦИИ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ К УСЛОВИЯМ ЖИЗНИ И ОБУЧЕНИЯ В ПОЛТАВСКОМ РЕГИОНЕ

Ждан В.Н., Скрипников А.Н., Денко М.А., Шиндер В., Небесный Г.

В работе показаны результаты исследования социально-психологической дезадаптации студентов-иностранцев Арабских государств к условиям жизни в Полтавском регионе. Результаты исследования показали, что для большинства студентов-иностранцев характерно наличие социально-психологической дезадаптации. Выявлена зависимость между психологической и социально-биологической дезадаптацией у них.

Ключевые слова: социально – биологическая дезадаптация, психологическая дезадаптация, тревога, депрессия.

FEATURES OF SOCIO-BIOLOGICAL AND PSYCHOLOGICAL DYSADAPTATION OF FOREIGN STUDENTS TO CONDITIONS OF LIFE AND EDUCATION IN POLTAVA REGION

Zhdan V.M., Skrypnikov A., Denko M., Shnyder V., Nebesnyi G.

This article presents the comparative study results of socio-biological and psychological dysadaptation foreign students from Arab countries living in the Poltava region. The research results show that for the majority of foreign students socio-biological and psychological dysadaptation is typical. Correlation and dependence in them between psychological, social and biological dysadaptation are detected.

Key words: social desadaptation, psychological desadaptation, biological dysadaptation, anxiety, depression.

УДК 378.147

О.О. Закардонць, С.І. Лехніцька, О.В. Савилюк
Національний медичний університет ім. О.О. Богомольця, м. Київ

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН У ВНЗ УКРАЇНИ

В статті розглядаються основні проблеми навчання іноземних громадян в умовах кредитно-модульної системи. При реформуванні вищої освіти на засадах Болонської декларації мають бути врахованими пріоритети збереження специфіки національних систем освіти, з одного боку, а з іншого – виникає потреба в уніфікації вимог, змісту, якості освіти, а також вирішення проблеми конвертації дипломів фахівців, яка має на меті посилення якості і конкурентоспроможності європейської вищої школи в освітньому просторі. Викладені основні переваги запровадження нової системи навчання і, разом з тим, звернена увага на недоліки, що заважають ефективно використовувати переваги.

Ключові слова: набір іноземних громадян, інститут кураторства.

З настанням ери глобалізації спостерігається зростання усвідомлення більшою частиною світу необхідності встановлення тісних економічних і політичних зв'язків між європейськими країнами. Тенденції до зміцнення і налагодження зв'язків простежуються також і у сфері освіти та науки, що сприяють формуванню і зміцненню інтелектуального, соціального, культурного та науково-технологічного потенціалу єдиного європейського простору. З розширенням Євросоюзу виникають чинники, що впливають на формування Європейського простору вищої освіти. Європейська система освіти всебітньо визнана як незамінний фактор соціального і гуманітарного розвитку, а також як невід'ємна складова зміцнення і збагачення європейської спільноти, спроможної дати своїм громадянам необхідні знання та можливості для входження в нове тисячоліття, водночас усвідомлення приналежності до єдиного соціального і культурного простору [Москаленко, Яворовський, Свінцицький, 2005, с. 4]. Зважаючи на те, що система освіти має глибокі корені в духовній та матеріальних сферах минулого і сучасного, слід врахувати, що система і організація освіти у різних країнах мають свої особливості. При реформуванні вищої освіти на засадах Болонської декларації мають бути врахованими пріоритети збереження специфіки національних систем освіти, з одного боку, а з іншого – виникає потреба в уніфікації вимог, змісту, якості освіти, а також вирішення проблеми конвертації дипломів фахівців, яка має на меті посилення якості і конкурентоспроможності європейської вищої школи в освітньому просторі.

Інтеграція України в Європейській освітній простір передбачає наявність спеціалістів міжнародної конкурентоспроможності і гармонійності, що вимагає суттєвої перебудови традиційної системи навчання у вищій школі. Головними цілями оновленої системи організації навчання є підвищення якості та конкурентоспроможності європейської вищої освіти, мобільності студентів, викладачів, науковців. Слід врахувати, оновлена система організації навчального процесу передбачає здатність випускників європейських вищих навчальних закладів до працевлаштування в умовах глобального ринку праці [Токарчук, Капітан, Рубіна, Мантак, 2008, с.27]. З огляду на те, що більшість іноземних громадян по закінченню нашого університету продовжують навчання або працевлаштовуються в інших країнах Європи чи Америки, запровадження єдиних стандартів організації навчального процесу є досить вагомою перевагою Болонського процесу.

Цілеспрямований рух у напрямі нового підходу до системи освіти, яка б відповідала вимогам сучасного розвитку суспільства, а також запровадження положень Болонської декларації, що зорієнтована на сімейну медицину як основу світової системи охорони здоров'я, пов'язані зі значними труднощами у підготовці як вітчизняних, так і іноземних студентів. Навчання іноземних громадян у університеті – важливий і в той же час складний процес. Ця

складність пояснюється тим, що контингент іноземних громадян неоднорідний за національними, соціальними та релігійними особливостями, не кажучи вже про різний освітній рівень і специфіку навчальних закладів, в яких іноземці отримали середню освіту. Тому, здійснюючі набір іноземних громадян, слід зважати на ці аспекти. Останнім часом простежується тенденція зростання набору іноземних громадян на навчання, що призводить до зниження показників якості відбору контингенту за рівнем знань, оскільки на перший план ставляться фінансово-економічні показники, а не рівень знань абітурієнтів. Немає сумніву в тому, що якість навчання – це головний показник підготовки спеціаліста-медика, який вимагає значної навчально-методичної роботи кафедр та університету загалом. Також зосередження великої кількості студентів різних національностей часто спричинює конфліктні ситуації у міжнаціональному спілкуванні. Міністерству охорони здоров'я бажано було б взяти під контроль план набору іноземних громадян на навчання у ВМНЗ і встановити ліміт набору кількості іноземних громадян на навчання у ВМНЗ України, оскільки збільшення чисельності іноземних студентів призводить до порушення балансу співвідношення вітчизняних та іноземних громадян, а відповідно призводить до змінення ментальності атмосфери студентського життя у навчальному закладі, яка формувалась десятиліттями і має відповідні традиції.

НМУ імені О.О. Богомольця проводить навчання іноземних громадян починаючи з 1961р. Протягом десятиліть організація системи навчання неодноразово змінювалась і перебудовувалась, але якісь освіти залишалась на високому рівні. Враховувались попередні недоліки і надбання з метою удосконалення якості системи організації навчального процесу. За весь період запровадження навчання іноземних громадян в НМУ освіту фахівців-медиків в університеті отримали понад 3000 іноземних студентів із 122 країн світу. На даний час в НМУ навчається 1344 громадян з 62 країн світу: 1193 студентів, 18 аспірантів, 101 клінічний ординатор, 23 магістри, і 51 слухач підготовчого відділення. Це перший показник за кількістю іноземних студентів серед вищих навчальних закладів Києва.

Враховуючи значну частину іноземних студентів, які навчаються в університеті, навчальні програми і плани адаптуються з урахуванням специфіки організації навчального процесу, в тому числі за кредитно-модульною системою. Більше уваги приділяється контролю рівня знань, а не процесу навчання студентів. Поєднання різних форм навчання при проведенні модульного контролю дає можливість максимально об'єктивно оцінити теоретичні знання і практичні навички студентів. Методика занять передбачає опитування та оцінювання всіх студентів академічної групи, що сприяє систематичному засвоєнню навчального матеріалу. Важливу роль в процесі навчання відіграє і виконання індивідуальної роботи студентом, що дає змогу розкрити потенціал і здібності студентів, а також адаптації студентів до нового суспільного середовища. Але навіть в таких спрямованих на покращення засвоєння матеріалу умовах організації навчання, виникають значні труднощі в роботі з іноземними студентами внаслідок неоднорідного знання ними мови, обраної для навчання, що особливо відчувається у викладанні фундаментальних дисциплін, де студентам необхідно розуміти образну мову, крім українських назв запам'ятовувати латинські та грецькі терміни. Низькій рівень знання мови суттєво порушує алгоритм розкриття викладачем теми заняття, зменшує обсяг опрацьованої інформації, оскільки виникає потреба у повторному, нерідко багаторазовому, тлумаченні викладачем окремих термінів, положень, виразів. Іншими словами, комплектацію груп слід проводити з урахуванням рівня знань студентів. І в залежності від того, якою базовою мовою навчається студент (українською, російською чи англійською) йому слід рекомендувати ще факультативне вивчення однієї із мов, оскільки метою засвоєння іноземними студентами-медиками російської (української) мови є не лише здобуття знань про мову, можливість спілкування нею, але й здатність до роботи з науковими текстами, що передбачає вміння виділення і обробка смислової інформації з прочитаного тексту.. Вправи для розвитку таких вмінь слід використовувати не лише під час вивчення гуманітарних дисциплін, але при вивченні базових медико-біологічних дисциплін. При цьому також слід збільшити тривалість практичних занять для груп з іноземними студентами.

Також слід зосередити увагу на проблемних моментах організації навчання іноземних громадян у ВМНЗ. Зокрема, вже зазначалось, що кредитно-модульна система вимагає зростання питомої ваги самостійної роботи у підготовці студентів. На практиці це призвело до скорочення навчальних годин за рахунок як практичних занять, так і лекцій, що змусило відповідно скорочувати об'єм матеріалу, що вивчається аудиторно.

Також викладачі зустрічаються з проблемою наповненості груп. Кредитно-модульна система вимагає 100 % опитування у групах, в яких навчається не більше 7 студентів. В реальних умовах студентів в групах більше (10-14), що не дає змоги повноцінно опитати кожного студента і поглибленого розбору теми зі всієї групою, а отже, це негативно впливає на підготовку майбутніх лікарів.

Ще одним проблемним питанням є те, що студенти не зорієнтовані в узагальнені знань з тієї чи іншої дисципліни. Дисципліни поділені на модулі, після складання яких, студенти найчастіше забувають матеріал певного модуля, бо вважають, що в подальшому їм вже не доведеться його складати [Волошин, Щербаков, Лебединець, Артюх, Штанько, 2007, с. 33]. Таким чином поряд з існуючими модулями все ж таки варто повернутися до іспиту, як до підсумкового контролю вивчення тієї чи іншої дисципліни.

Досліджуючи проблеми покращення навчального процесу в роботі з іноземними студентами, були проаналізовані причини, які найбільш відчутно впливають на його результативність. Виявилось, що окрім фактора адаптації студентів до нового суспільного середовища, провідну роль відіграють не лише знання мови та рівень підготовленості студента в загальноосвітній середній школі, а й майстерність викладання навчальної дисципліни і, в першу чергу, відвідування лекцій і практичних занять, а також слід зосередження уваги на механізмі зменшення академічної заборгованості студентів. Повинні бути встановлені чіткі терміни складання і перескладання модулів з дисциплін. Навчальна частина разом із кожною кафедрою повинна визначити дати складання, першого перескладання і другого перескладання кожного модуля, що буде стимулювати студентів ліквідувати поточну академічну

заборгованість у строго визначені строки. Також слід ввести жорсткі санкції щодо студентів, що мають заборгованість більше трьох пропущених занять. Підсилити інститут кураторства, а саме призначити відповідальних кураторів на кожній кафедрі за кожний факультет, зокрема, за іноземних студентів. Зобов'язати завідувача кафедри на початку кожного року надавати в навчальну частину і відповідні деканати інформацію про призначених відповідальних викладачів-кураторів за кожен факультет з особистими даними; надавати щомісячну інформацію щодо академічної заборгованості студентів із зазначенням прізвища викладача кожної академічної групи.

Ще слід звернути увагу на те, що суттєві проблеми у іноземних студентів виникають також за умов переведення з одного вищого медичного навчального закладу до іншого, внаслідок неповної відповідності навчальних планів. Не завжди збігається кількість та наповненість модулів з базових медико-природничих і гуманітарних дисциплін. Такий стан речей обумовлює іноді виникнення значної академічної різниці при зміні навчального закладу. Таким чином нівелюється уніфікації вимог, змісту, якості освіти, до якої так прагнули оновлюючи систему організації навчання у ВМНЗ. Можливо, Міністерству охорони здоров'я необхідно розробити єдині стандарти системи організації навчання і критерії оцінювання у всіх ВМНЗ України

Ще одним проблемним питанням є питання реєстрації студентів на час перебування на навчанні в Україні. Функції міграційних служб покладені на ВМНЗ. Міграційні служби, на яких покладена відповідальність за регуляцію в'їзду, перебування і виїзду іноземних громадян, повинні відрегулювати механізм реалізації діючих законів, оскільки ще й досі не налагоджена система стягнення штрафів, а також не розроблена база, яка визначає вид стягнення і відповідальності, а також диференціації штрафів. Хочемо звернути увагу на існуючу практику в Європейському законодавчому просторі, де існує такий підхід: кожен іноземець, який прибуває на навчання і підписує контракт, а також сплачує за навчання, отримує довідку, з якою він звертається до міграційних служб, з проханням стати на облік і зареєструватися як іноземний громадянин. Таким чином в обов'язки навчальних закладів не входить супроводження і забезпечення реєстрацією студента. В нашій країні вся відповідальність за забезпечення студентів реєстрацією покладена на ВМНЗ, а не на самого іноземного громадянина. Виникає колізія, штрафи пред'являються до ВМНЗ, а не до самого іноземного громадянина, який не несе відповідальності, а тому чувається досить вільно у чужій країні. Також слід продумати порядок здійснення депортації іноземних громадян при порушенні міграційного законодавства за власний рахунок через страхові компанії. Варто внести пропозицію щодо того, що кожен іноземний громадянин при оформленні реєстрації також повинен оформляти страховий міграційний поліс, тобто відповідальність за перебування на території України покладається на самого громадянина і міграційні служби. Також слід звернути увагу міграційних служб на те, що громадянам, які прибувають на навчання із запрошеннями варто було збільшити термін дії візи з метою оформлення до 1 грудня поточного року. ВМНЗ повинні відповідати лише за якість надання освітніх послуг іноземним студентам.

Висновки

1. Головними цілями оновленої системи організації навчального процесу ВМНЗ України є підвищення якості та конкурентоспроможності європейської вищої медичної освіти, мобільності студентів, викладачів, науковців.
2. Поєднання різних форм навчання при проведенні модульного контролю дає можливість максимально об'єктивно оцінити теоретичні знання і практичні навички студентів. Методика занять передбачає опитування та оцінювання всіх студентів академічної групи, що сприяє систематичному засвоєнню навчального матеріалу. Важливу роль в процесі навчання відіграє і виконання індивідуальної роботи студентом, що дає змогу розкрити потенціал і здібності студентів, а також адаптації студентів до нового суспільного середовища.
3. Обмеження тенденції до зростання набору іноземних громадян на навчання, зупинить зниження показників якості відбору контингенту на навчання. Якість – це головний показник підготовки спеціаліста-медика, який вимагає якісної навчально-методичної роботи кафедр та університету загалом.
4. Варто відрегулювати співвідношення різних форм навчання і контролю знань, оскільки кредитно-модульна система вимагає зростання питомої ваги самостійної роботи у підготовці студентів. На практиці це призвело до скорочення навчальних годин за рахунок як практичних занять, так і лекцій, що змусило відповідно скорочувати об'єм матеріалу, що вивчається аудиторно.
5. Варто було б ввести екзамен як форму контролю рівня знань студентів по завершенню дисципліни, оскільки студенти не зорієнтовані в узагальненні знань з тієї чи іншої дисципліни. Дисципліни поділені на модулі, після складання яких, студенти найчастіше забувають матеріал певного модуля, бо вважають, що в подальшому їм вже не доведеться його складати
6. Викладачі зустрічаються з проблемою наповненості груп, оскільки в групах не менше 10-12 студентів, що не дає змоги повноцінно опитати кожного студента та з поглибленим розбором теми зі всієї групою, а отже, це негативно впливає на підготовку майбутніх лікарів.
7. Основними факторами, які найбільш відчутно впливають на результативність, окрім фактора адаптації студентів до нового суспільного середовища, є рівень знання мови, рівень підготовленості студента в загальноосвітній середній школі, майстерність викладання навчальної дисципліни і, в першу чергу, відвідування лекцій і практичних занять. Необхідно зосередити увагу на механізмі зменшення академічної заборгованості студентів і посиленню інституту кураторства.
8. Суттєві проблеми у іноземних студентів виникають також за умов переведення з одного вищого медичного навчального закладу до іншого, внаслідок неповної відповідності навчальних планів.

9. Проблемним питанням також є питання реєстрації студентів на час перебування на навчанні в Україні. Функції міграційних служб покладені на ВМНЗ. Міграційні служби, які зобов'язані відповідати за регуляцію в'їзду, перебування і виїзду іноземних громадян, повинні відрегулювати механізм реалізації діючих законів. ВНЗ повинні відповідати лише за якість надання освітніх послуг, а не бути підрозділами міграційних служб.

Література

1. Баркалова Е.Л. Організація навчального процесу в контексті впровадження кредитно-модульної технології / Е.Л.Баркалова // Медична освіта. – 2007. - №4. – С.13-15.
2. Волошин М.А. Проблеми організації навчального процесу на кафедрі анатомії людини в умовах переходу до кредитно-модульної системи / М.А. Волошин, М.С. Щербаков, М.Г. Лебединець [та ін.] // Медична освіта. – 2007. - №3. – с.31-33.
3. Грубінко В.В. Нова парадигма вищої освіти в контексті болонського процесу / В.В. Грубінко, І.І. Бабін // Медична освіта. – 2004. - №3-4. – С.7-14.
4. Ждан В.М. Старченко Особливості організації навчального процесу з іноземними студентами на молодших курсах в умовах кредитно-модульної системи / В.М. Ждан, В.М. Бобирьов, А.М.Скрипніков [та ін.] // Медична освіта. – 2009. - №2. – С. 32-33.
5. Москаленко В.Ф. Національний медичний університет на шляху до Європейської інтеграції / В.Ф. Москаленко, О.П. Яворовський, А.С. Свінцицький // Медична освіта. – 2005. - №3. – С. 4-7.
6. Нейко Є.М. Болонський процес і система організації практичної підготовки студентів / Є.М. Нейко, Л.В. Глушко, М.І. Мізюк [та ін.] // Медична освіта. – 2007. - №2. – С.56-58.
7. Токарчук Н.І. Проблеми навчального процесу в умовах запровадження кредитно-модульної системи при підготовці студентів іноземців / Н.І. Токарчук, Т.В. Капітан, О.С. Рубіна [та ін.] // Медична освіта. – 2008. - №4. – С.27-28.
8. Щербатюк Н.Ю. Досвід, проблеми і шляхи удосконалення вивчення педіатрії іноземними студентами / Н.Ю. Щербатюк, Г.А. Павлишин, І.О. Багірян [та ін.] // Медична освіта. – 2005. - №3. – С.45-47.

Реферати

ОРГАНИЗАЦИЯ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ГРАЖДАН В ВГУЗ УКРАИНЫ

Закордонец А.А., Лехницькая С.И., Савичук А.В.

В статье рассматриваются главные проблемы в обучении иностранных студентов согласно Болонской системы. Преобразовывая высшее образование, мы должны сохранить приоритеты национальных образовательных систем и в тоже время возникает потребность в унификации требований, содержания, качества образования. Также мы должны уделять внимание увеличению ежегодного пополнения и регистрации иностранных студентов.

Ключевые слова: набор иностранных граждан, институт кураторства.

THE ORGANISATION OF TEACHING FOREIGN STUDENTS IN THE HSEI OF UKRAINE

Zakordonets O.O., Lekhnitska S.I., Savychuk O.V.

The article observes the main problems in teaching the foreign students according to Bologna education system. Reforming high education system we should reserve special characters of national educational systems and in the same time we have necessity in unification of demands, maintenance and quality of education. Also we paid attention to increase of the annual recruitment and registration of the foreign students.

Key words: the recruitment of foreign students, the institute of curators.

УДК:612+376.68

Г.М. Запорожеш, І.В. Міщенко, Г.П. Павленко, О.В. Ігаченко, Н.М. Федотенкова
ВНЗ України "Українська медична стоматологічна академія", м. Полтава

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ НА КАФЕДРІ ФІЗІОЛОГІЇ УКРАЇНСЬКОЇ МЕДИЧНОЇ СТОМАТОЛОГІЧНОЇ АКАДЕМІЇ

Навчання студентів-іноземців англійською мовою є актуальним питанням. Кафедра фізіології Української медичної стоматологічної академії здійснює навчання англійською мовою з 2005 року. Викладачі активно використовують інтерактивні засоби навчання та комп'ютерні програми у навчальному процесі. Його головними проблемами є: слабе володіння англійською мовою студентами та "конвертованість" медичної освіти.

Ключові слова: студенти-іноземці, англійська мова, викладання фізіології.

Україна як член ООН і ЮНЕСКО бере активну участь у виконанні міжнародних програм у сфері вищої освіти. Загальна кількість студентів у нашій державі становить понад 1,5 млн осіб, що є на рівні середньоевропейських показників, проте частка іноземних студентів є надзвичайно малою - 2 % до загальної кількості [2]. Ці дані зайвий раз підкреслюють той факт, що українська система вищої освіти і досі не спромоглася виробити досить гнучкі механізми для приймання на навчання у навчальні заклади нашої країни іноземних громадян. В Україні отримують вищу освіту близько 17 тисяч іноземних громадян, при цьому основна більшість з медичних і гуманітарних спеціальностей. Допомогає іноземним державам у підготовці їхніх національних медичних кадрів і Українська медична стоматологічна академія. Нині в академії навчаються 3754 студентів, з них 874 іноземці із 42 країн світу (Палестини, Іраку, Ірану, Сирії, Марокко, Алжиру, Йорданії, Пакистану, Лівії, Росії, Туркменістану та ін.). Їм гарантовані всі права та свободи, що передбачені чинним законодавством України. Бібліотечний фонд академії складає 371018 примірників (в тому числі 9372 англійськомовних).

В останні 5-10 років розвитку медичної освіти в Україні все більшої ваги починають набувати проблеми, пов'язані з навчанням іноземних студентів англійською мовою. Актуальність "конвертованості" медичної освіти пов'язана як з економічними, так і з міграційними, соціокультурними та іншими причинами. Проте до цього часу практично немає достатньої кількості серйозних досліджень, які б дозволили зробити об'єктивну оцінку існуючих методів викладання іноземним студентам, їх навчання, оцінювання тощо. Загострюється потреба у розробці нових методів об'єктивного навчання і тестування, які б забезпечили значний прогрес у бік професійно орієнтованого